

YEREL EKONOMİLERDE KALKINMANIN İTİCİ GÜCÜ OLARAK KADIN GİRİŞİMCİLERİN ROLÜ VE MİKRO FİNANSMAN: MUĞLA İLİ ÖRNEĞİ

*Yeşim CAN**

*Aslı KARATAŞ***

Özet

Yerel kalkınma çabalarında istenilen sonuçların alınamıyor olmasının başlıca nedenlerinden biri de kadın girişimcilerin ekonomik hayata yeterince giremiyor olmasıdır. Türkiye’de birçok kadın, ekonomik faaliyete katılmak istediği halde yeterli finansman desteği göremediği için ekonomik hayatın dışında kalmaktadır. Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için ekonomik değer yaratan kadın girişimci sayısını arttırmak ve varolan kadın girişimcileri güçlendirmek gerekir. Günümüzde yerel kalkınmayı başarmak için kullanılacak araçlardan biri ise mikro finansman yöntemidir.

Mikro finansman, yoksul ve düşük gelir düzeyindeki kişi, aile veya 1-9 arasında çalışanı bulunan mikro işletmelere sağlanan finansman hizmetleridir. Mikro kredi sağlamak, tasarruf ve sigorta gibi finansal hizmetler sunmak bu hizmetler arasındadır. Bu sistem sayesinde mikro işletmeler daha kolay ekonomik faaliyetlerde bulunabilmektedir. Ayrıca mikro finansman sistemi, küçük ölçekli fonlara ihtiyaç duyan potansiyel kadın girişimcilerin de ekonomik sistem içine daha kolay girmelerini sağlayacaktır. Buna amaçla Muğla ilinde bulunan kadın girişimciler ile röportaj-anket niteliğinde bir araştırma yapılmıştır. Alınan cevaplar ışığında Muğla ilindeki kadın girişimcilerin genelde iş hayatına girişte kredi kullanmadıkları, kredi imkanlarından haberdar olmadıkları, kendi birikimlerini kullanarak ya da tanıdıklarına borçlanarak yatırımda buldukları saptanmıştır. Yaptığımız araştırma sonucunda mikro finansman sisteminin Muğla ilindeki kadın girişimcilerin ihtiyaçlarını karşılayacağı ve Muğla ilinin kalkınmasına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Yerel Kalkınma, Kadın Girişimci, Mikro Finansman, Muğla İli Örneği*

JEL Sınıflandırması: *J6, J8, J12, J19*

□ Muğla Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

□ * Muğla Ticaret Odası Personeli Muğla Üniversitesi Doktora Öğrencisi

GİRİŞ

Kadın girişimcilerin yerel ekonomilerde oynadıkları rol toplumun büyük bir kesimi tarafından ihmal edilmektedir. Oysa sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için özellikle yerel ekonomilerde kadın girişimcilerin rolü büyüktür. Bunun nedenleri arasında istihdam yaratma güçleri ve çevrelerine sağladıkları sosyal fayda sayılabilir. Günümüzde yerel kalkınmayı başarmak için kullanılacak araçlardan biri ise mikro finansman yöntemidir. Mikro finansman yöntemi ile potansiyel kadın girişimcileri ekonomik hayata girmeleri için teşvik etmek ya da var olan kadın girişimcileri güçlendirmek yerel ekonomilerin kalkınmasında itici bir güç olacaktır.

1. YEREL EKONOMİLERDE KADIN GİRİŞİMCİLERİN ROLÜ

Günümüzde Türk kadını üstün nitelik ve sorumluluk gerektiren birçok meslek alanında çalışabilmekte ve görev üstlenmektedir. Son yıllarda ülkemizde kadınların işgücü piyasasında giderek daha fazla yer almasında, çalışma koşullarının kadın işgücü için daha elverişli ve özendirici bir düzeye ulaşmış olması ve kadınları çalışma hayatında koruyan hukuki düzenlemelerin varlığı büyük rol oynamıştır. Türk kadınının bugün çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar hukuki olmaktan çok ekonomik ve sosyal görünümde (Fenerci, 1999:10). Cumhuriyetin ilanından bu yana sağlanan önemli gelişmelere rağmen, bugün kadın nüfusumuzdan ekonomik kalkınma sürecinde yeterince yararlanabildiğimiz söylenemez.

Girişimciler, toplumda etkili, olumlu ve kayda değer kişiler olarak görülmektedir. Girişimci her şeyden önce bir insandır. Bu nedenle girişimciler, yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın ürünüdürler. (Arıkan, 2002: 59).

Günümüzde insanların girişimci olabilmelerinin temel koşulu, risk alabilmeleri ve bu riski taşıyabilecek donanımına sahip olmalarıdır. Girişimci olmak, girişimcileri harekete geçiren özelliklerin yanında farklı özellikler taşımayı da gerektirmektedir. Bunlar kişilik yapısı, iş fırsatlarını görüp değerlendirebilme yetisi, iş kurmaya hevesli olma, azimli ve hırslı olma, yaratıcı olma, yeterli motivasyona sahip olma gibi özelliklerdir. (Kutanis ve Hancı, 2004: 457). Girişimcinin özellikleri içinde, cinsiyet faktörü de önemli bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Kişilik özelliklerini de etkileyen cinsiyet faktörü, cinsiyet rollerinin ortaya çıkması sonucu girişimcilik kavramını da etkilemektedir. Cinsiyet rolleri, toplumun kadın ve erkek arasında sahip oldukları roller açısından bir farklılık olduğu anlayışından kaynaklanmaktadır.

Girişimci Kadın (Ecevit, 1993: 12);

-Evinde veya ev dışı bir mekanda, kendi adına kurduğu bir (veya birkaç) işyeri olan,

-Bu işyerinde tek başına veya istihdam ettiği diğer kişilerle çalışan veya işin sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran,

-Herhangi bir mal veya servisin üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüten, bu mal veya servisin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan,

-İş sürecinin örgütlenmesi, mal ve hizmet üretiminin planlaması, işyerinin işletilmesi, kapatılması veya işin geliştirilmesi konusunda kendisi karar veren,

-İşinden elde ettiği kazancın yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan kadındır.

Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için

ekonomik değer yaratan kadın girişimci sayısını arttırmak, var olan kadın girişimcileri güçlendirmek ve Türk kadın girişimcilerin dünya ile bütünleşmesini sağlamak gerekir. Kadın girişimciler, genellikle başarıya ihtiyacı, risk alabilme eğilimi ve bağımsız olma arzusu ile harekete geçmektedirler. Başarılı olma ihtiyacı, ilgi alanlarına yönelik çalışmalar yapmak ve 'kişisel özgürlük' elde etmek kadın girişimcilerin en güçlü güdülerindedir (Kutunis ve Hancı, 2004: 460). Ayrıca kadınların eğitim seviyesi arttıkça iş gücüne katılımları da artmaktadır. Yüksek öğrenim mezunu kadınların iş gücüne katılım oranı %70,8 seviyelerine çıkmaktadır. (TÜİK, 2006).

Türkiye'deki girişimciler içinde kadın girişimcilere baktığımızda daha çok endüstri alanında yoğunlaştıkları ancak hizmet sektöründe ve ticaret hayatında da faaliyet gösterdikleri ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de yapılan araştırmalar sonucunda kadın girişimcilerle ilgili ortaya çıkan ortak sorunların başında, sosyal ve kültürel ortamda kadın rollerinin kalıplaşmış olması, eğitimlerinin yetersizliği, aile tepkileri, iş yükünün fazla oluşu, finans bulma güçlüğü, güvenilirlik sağlamak için kadınların erkeklerden daha fazla çaba gösterme gerekliliği ve kadınların kişisel özgürlüklerini kullanabilme ihtiyaçlarının artması gelmektedir (Kutunis ve Hancı, 2004:458).

Kadın girişimcilerin ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemini büyük olduğunu daha önce de ifade etmiştik. Bu nedenle geleceğin iş dünyasını yapılandırmada etkin kadın girişimciler yaratmak, özelde yerel ekonomilerin kalkınmasına genelde ülke ekonomisinin kalkınmasına büyük faydalar sağlayacaktır. Kadın girişimciler, hem kendileri hem de istihdam ettikleri kişiler için iş yaratırlar. Ayrıca iş gücüne katılım kadının toplumdaki konumunu

güçlendirerek toplumların gelişmişlik düzeyini etkiler ve gelir dağılımındaki adaletsizliği de önlemeye yardımcı olur.

Günümüzde yerel ekonomik kalkınma yerel ölçekte kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları arasında sıkı işbirliğini öngören, yerel ekonominin kendi kapasitesinin daha çok geliştirilmesini hedefleyen, yeni girişimciler yaratarak ve var olan girişimcileri daha da güçlendirerek ekonomik büyümeyi amaçlayan bir politika olarak görülmektedir (Gül, 2004: 204). Yerel ekonomik kalkınmayı sağlamak ve yönetmek, yerel ekonominin içinde yer alan aktörlerin yeterince ekonomik hayatta yer alması ile mümkündür. Kalkınma konusunda yerel ölçekte yaşanacak başarı doğru müdahale araçlarını seçme, yerel aktörlerin katılımı ve rolüyle doğrudan ilişkilidir. Yerel aktörler içinde yer alan potansiyel kadın girişimciler ya da iş hayatına girmiş bulunan kadın girişimciler bu anlamda yönlendirilmeli, desteklenmeli ve güçlendirilmelidir.

2.YEREL KALKINMA VE MİKRO FİNANSMAN

Ekonomide aktif olarak rol almayan kesimin aktifleştirilmesi yerel kalkınma açısından önemlidir. Bu kesimin gelir getirici veya arttırıcı faaliyetlerinin iyileştirilmesi kredi olanaklarının artırılması ile mümkündür. Çünkü ekonomik hayatın içinde aktif olarak bulunmak isteyen birçok kişi yeterli öz sermayeye sahip olamadığı veya başlangıç için gerekli finansmana ulaşamadığı için gelir getirici faaliyetlerde bulunamamaktadır. İşte bu durumda; kredi olanaklarının devlet, özel sektör veya sivil toplum kuruluşları tarafından genişletilmesi ülkenin kalkınma performansını arttırmak için güzel bir hamle olacaktır. Böylelikle kırsal veya kentsel alanda yaşayan gelir düzeyi düşük kişiler ve özellikle de iş

hayatında çok fazla söz sahibi olamayan kadınlar atıl işgücü durumundan fiili işgücü durumuna geçebileceklerdir. Dünyada da bununla ilgili çalışmalar yapılmakta ve mikro finansman hizmeti adı altında alternatif kredi imkanları sunulmaktadır.

Mikro finansman hizmeti dar anlamda, düşük gelirli insanlara özellikle yoksullara sağlanan bankacılık hizmetleri anlamına gelmektedir. Tabi ki bu tanım ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Christen vd. , 2003: 9). Aslında mikro finansman sadece düşük gelirli kişi ve ailelere değil aynı zamanda mikro işletmelere de (1-9 kişi arasında çalışanı bulunan işletmeler) sağlanan bir hizmettir. Bu hizmetlerin en önemlisi olan mikro kredi, mikro finansman kuruluşunca bir mikro girişimciye, işletme sermayesi ihtiyacının karşılanması, hammadde ve malzeme alımı, imalat için gerekli sabit teçhizatın alımı gibi amaçlarla işini geliştirmesi için verilmektedir (Dolun, 2005: 2). Ayrıca tek başına yoksullukla mücadele yöntemi olmayan mikro finansmanla; grup oluşturma, güven hissi yaratma, finansal anlamda eğitim verme gibi sosyal işlevlerde yerine getirilmektedir.

Mikro finansman yöntemi, 1980'li yıllarda sübvansiyonlu kredilerin amacına ulaşmadığı yönündeki eleştirilerin çoğalmasından dolayı, piyasa tabanlı bir çözüm olarak gündeme getirilmiştir (BDDK, 2002: 1). Bangladeşli Prof. Dr. Muhammed Yunus tarafından yoksullara yönelik mikro finans sisteminin geliştirilmesi ve Grameen Bank'ın kurulması bu konuda ilk önemli örnektir. Hiçbir gelire sahip olmayan yoksulların en temel ihtiyaçlarını karşılamak için ne kadar paraya ihtiyaçları olduğunu belirlemekle 1970'li yıllarda işe başlayan Yunus, Bangladeş'te geliştirdiği finans sistemi ile tamamına yakını kırsalda yaşayan 2.7

milyon insanın yeni bir hayat kurmasına vesile olmuş ve girişimcilik kabiliyetlerinin gelişimine fırsat yaratmıştır (DPT, 2007: 47). 1976 yılında Bangladeş Grameen Bank deneyiminden sonra mikro kredi bankaları ve projeleri hızla çoğalmış ve küresel ölçekte uygulama imkanı bulmuştur. Mikro finansman özellikle dünyanın yoksul bölgelerinde faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra iki yanlı ve çok yanlı yardım ajanslarının ekonomik kalkınmada kullandığı en başarılı programlardan biri olarak kabul edilmiştir. Bu programların büyük bir kısmı da doğrudan kadın yoksulluğunu azaltmaya yönelik olarak işletilmiştir. Mikro finansmanın diğer finansman biçimlerinden en önemli farkı; kredinin geri ödenmesine yönelik ısrar mekanizması, kredi masraflarını karşılayabilecek faiz oranlarının uygulanması ve alternatif kredi kaynağı tefecilik gibi illegal sektörler olan müşteri gruplarına odaklanarak daha önceki belirli hedeflere yönelik kalkındırma amaçlı borç verme işlerinin yarattığı handikaplardan insanları kurtarmasıdır (Soyak, 2006: 171).

Türkiye'de mikro finans hizmetlerinin sağlanması, hem hizmet sağlanan kişi sayısı, hem sunulan hizmetlerin kapsamı bakımından çok sınırlıdır. Mikro finansman hizmetlerinin birincil sağlayıcıları halen, Halk Bankası ve Ziraat Bankası'dır. Ancak, yönlendirilmiş ve sübvansiyonlu kredi programları geleneği, kredi sağlamayı bu kanallar aracılığıyla sınırlamış ve sonuçta müşterilerin finansal hizmet ihtiyaçlarına iyi karşılık vermeyen, arz tarafından belirlenen ürünler ve hizmetler doğurmuştur. İlk aşamalarında olan diğer birçok mikro finans sektörüne nazaran, Türkiye'de sivil toplum kuruluşları pazarda hemen hemen hiç bulunmamaktadır. Şu an sadece

Diyarbakır'daki Grameen Bank inisiyatifi ve Maya Mikro finans Teşebbüsü gibi birkaç kuruluş, mikro kredi hizmetleri konusunda denemeler yapmaktadır. Mikro finans türü faaliyetler Türkiye'de genellikle bir devlet teşviki aracı veya gelir yaratma faaliyetleri için bir araç olarak kullanılmaktadır (UNDP, 2006: 1). Aslında yakın zamanda "Mikro Finansman Kuruluşları Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" hazırlanmış fakat sonuçlandırılmamıştır.

Türkiye'de eğitim seviyesinin yüksek olduğu bölgelerde bile finans kesimi ile tasarruf sahipleri veya tasarrufa ihtiyaç duyan kişiler arasında doğru bir iletişim kurulamamaktadır. Bunun en önemli nedeni, geçtiğimiz yıllarda yaşanan ve birçok tasarruf sahibinin zor durumda kaldığı bankacılık krizlerinden dolayı hala insanların bankalara güveninin tam olarak sağlanamamasıdır. Ayrıca finansmana ihtiyaç duyan birçok potansiyel girişimci adayı ise banka işlemlerindeki prosedürlerle uğraşmak istemediklerinden finansman ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve girişimci olmaktan vazgeçebilmektedirler. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi için mikro finansman hizmetlerinin ve kuruluşlarının artırılması ülkemizin, özellikle de uygulanan bölgenin kalkınması için önemli bir finansman yöntemi olabilecektir. Mikro finansman sistemi ile KOBİ'lerin, kırsal ve kentsel alanda yaşayan düşük gelirli kişilerin ve özellikle kadınların ekonomiye daha aktif katılımları ve katkıları sağlanabilir. Ancak bu sistemin başarıya ulaşabilmesi için, mikro finansman sağlayan kuruluşların istikrarlı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmeleri ve fon talep edenlere güven vermeleri gerekmektedir. Fon talep edenler açısından da, işlem maliyetlerinin düşük olması ve kredilere çabuk ulaşımın sağlanması gereklidir. Ayrıca kadınların girişimci olmalarını

teşvik etmek veya kadın girişimcilerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için, kadının en çok yoğunlaştığı iş kollarını da düşünerek mikro finansman yöntemlerinin devlet, bankacılık sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından devreye sokulması ve kadınların bu finansman kaynaklarına daha kolay ulaşabilmelerinin sağlanması, ekonomik anlamda olumlu gelişmeler yaratacak ve bu çabalar yerel ekonomilerin kalkınmasında etkili rol üstlenecektir.

3. MUĞLA'DAKİ KADIN GİRİŞİMCİLERE YÖNELİK RÖPORTAJ-ANKET ÇALIŞMASI

Türkiye'de mikro finansman yöntemi, yoksullukla mücadelede bir finansman aracı yerine çoğunlukla küçük ölçekli üreticilerin başlangıç ve kapasite geliştirme yatırımları için uygun bulunan bir finansman modeli olmuştur (DPT, 2007: 24). Bu nedenle de Muğla'da potansiyel kadın girişimciler ile değil girişimci olarak ekonomik hayatın içinde bulunan kadınlarla röportaj-anket niteliğinde bir çalışma yapılmıştır.

Yerel ekonomilerde kadın girişimcilerin ekonomik kalkınma sürecindeki katkılarını analiz etmek üzere yapılan bu çalışma alan araştırmasından elde edilen verilere dayanmaktadır. Araştırmanın ana kütlesi, sanayileşmeye dayalı olmayan bir yerel ekonomiye sahip Muğla ilindeki kadın girişimcilerdir. Araştırmanın örnekleme yöntemi ise basit rassal örnekleme tekniğidir. Muğla ilinde fiilen faaliyette bulunan kadın girişimciler rassal olarak belirlenmiş ve gidilmiş, önceden tarafımızca hazırlanmış 24 soruluk açık uçlu anket formları işletme sahibi veya işletmede aktif olarak rol alan kadınlara röportaj şeklinde uygulanmıştır.

Muğla'da faaliyet gösteren kadın girişimcilerin ekonomik kalkınmaya katkılarını belirlemede ve yaşadıkları

finansal problemleri tespit etmede kullandığımız temel kriterler olarak, kadın girişimcilerin yaşı, medeni durumu ve eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerinin yanı sıra kadın girişimcilerin işletmelerini açarken kullandıkları sermaye miktarı ve yapısı, kaç yıldır çalıştıkları, hangi iş kollarında faaliyet gösterdikleri, yaşadıkları finansal problemler gibi ekonomik etkenler de

kullanılmıştır. Alan araştırması sonucu elde edilen veriler yüzdesel dağılımla ifade edilmiş, tablolaştırılmış ve yorumlanmış bir şekilde aşağıda sunulmuştur. Muğla ilinde aktif olarak kendi işinde çalışan kadın girişimcilerle yapılan röportaj-anket çalışmasından elde edilen demografik özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Kategoriler	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
Yaş	18-25	5	11,4
	26-33	15	34,1
	34-41	14	31,8
	42-49	6	13,6
	50 ve üstü	4	9,1
Eğitim Düzeyi	İlkokul	7	15,9
	Ortaokul	5	11,4
	Lise	20	45,4
	Yüksekokul	3	6,8
	Lisans	9	20,5
Medeni Durum	Bekar	10	22,7
	Evli	23	75,0
	Boşanmış	1	2,3
Çocuk Sayısı	1 çocuklu	10	29,4
	2 çocuklu	20	58,8
	3 ve üstü çocuklu	4	11,8

Tablo 1’de de görüldüğü üzere, Muğla’daki kadın girişimcilerin %11,4’ünün 18-25 yaş, %34,1’inin 26-33 yaş, %31,8’inin 34-41 yaş, %13,6’sının 42-49 yaş ve %9,1’inin 50 yaş ve üstü olduğu saptanmıştır. Bu veriler ışığında Muğla ilinde faaliyet gösteren girişimci kadınların genç ve orta yaş aralığında buldukları söylenebilir. Bu kadın girişimcilerin %15,9’u ilkokul mezunu, %11,4’ü ortaokul mezunu, %45,4’ü lise mezunu, %6,8’i yüksekokul mezunu ve %20,5’i lisans mezunudur. Bu oranlar, Muğla’daki kadın girişimcilerin eğitim seviyesinin Türkiye ortalamasına göre yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum eğitim seviyesi ile kadının iş dünyası içindeki konumu arasındaki pozitif ilişkiyi destekler niteliktedir. Kadınların %22,7’sinin bekar, %75’inin evli ve %2,3’ünün eşinden ayrılmış

olması, evli olan kadınların iş hayatına daha kolay girdikleri düşündürmektedir. Ayrıca kadınların %58,8’i yani yarısından fazlası 2 çocuk annesi, %29,4’ü 1 çocuk annesi ve %11,8’i 3 ve üstü çocuk annesidir. Bu veriler ışığında da Muğla’daki girişimci kadınların aile planlaması konusunda bilinçli olduklarını söyleyebiliriz. Bu da kadınların iş hayatına girişlerini kolaylaştırıcı bir etkidir.

Tablo 2’de de görüldüğü üzere, anketimize katılan kadınların %47,7’si daha önce bir işte çalışmış olduklarını, %52,3’ü de çalışmamış olduklarını belirtmişlerdir. Bu kadınların %27,3’ü 0-2 yıl, %18,2’si 3-5 yıl, %15,9’u 6-8 yıl, %6,8’i 9-11 yıl ve %31,8’i 12 yıl ve daha fazla süredir kendi işinde çalışmaktadır. Verilerden de anlaşılacağı üzere uzun süredir çalışan kadınlar ile iş dünyasına

yeni girmiş olan kadınlar piyasaya hakimdir. Bu işletmelerden %68,2'si kadınların üstüne, %31,8'i ise ya eşlerinin ya da aile büyüklerinin üstüne kayıtlıdır. İşletmesi kendi üzerine kayıtlı olan kadınların çoğunlukta olması kadının gerçek anlamda iş dünyasına atıldığına bir göstergesidir.

Görüşüğümüz kadın girişimcilerin %45,4'ü tekstil-konfeksiyon, %11,4'ü hediyelik eşya-tuhafiye, %11,4'ü kuaför-kozmetik, %9,1'i ayakkabıcı, %9,1'i mühendis-mimar, %6,8'i eczacı ve %6,8'i gıda-market işletmeciliğinde faaliyet

göstermektedirler. Kadın girişimcilerin %56,8'i işletmelerinde işçi istihdam ederken, %43,2'si işletmelerinde işçi istihdam etmemektedir. İstihdam edilen işçilerin işçi sayısına göre dağılımında ise %60'lık bir oranla ilk sırayı 1 işçi çalıştıran işletmeler, ikinci sırayı %28 ile 2 işçi çalıştıran işletmeler, üçüncü sırayı da %12 ile 3 işçi çalıştıran işletmeler almaktadır. İstihdam edilen işçi sayısına göre işletme büyüklüğünü belirlemek gerekirse görüşülen kadın girişimcilerin sahip oldukları işletmeler mikro ölçekli işletmelerdir.

Tablo 2 : Kadın Girişimcilerin İşletmeleri İle İlgili Özellikler

	Kategoriler	Kişi Sayısı	Yüzde(%)
Daha Önce Herhangi Bir İşte Çalışıp-Çalışmama Durumu	Evet	21	47,7
	Hayır	23	52,3
Kendi İşinde Çalışma Süresi	0-2 yıl	12	27,3
	3-5 yıl	8	18,2
	6-8 yıl	7	15,9
	9-11 yıl	3	6,8
	12 yıl ve üstü	14	31,8
İşletme Sahipliği	Evet	30	68,2
	Hayır	14	31,8
Faaliyette Bulunulan İşkolu	Tekstil-Konfeksiyon	20	45,4
	Hediyelik Eşya-Tuhafiye	5	11,4
	Kuaför-Kozmetik	5	11,4
	Ayakkabıcı	4	9,1
	Mühendis-Mimar	4	9,1
	Eczacı	3	6,8
	Gıda-Market	3	6,8
Eleman Çalıştırma Durumu	Evet	25	56,8
	Hayır	19	43,2
Çalıştırılan Eleman Sayısı	1 kişi	15	60,0
	2 kişi	7	28,0
	3 kişi ve üstü	3	12,0

Kadın girişimcilerin hemen hemen her sektörde faal olmaları, mikro ölçekli işletmelere sahip olmalarına rağmen buldukları sektörde istihdam yaratmaları yerel ekonominin kalkınması adına olumlu bir gelişmedir. Özellikle Türkiye ekonomisinin şu an içinde bulunduğu mevcut durum çerçevesinde en önemli sorunun işsizlik olduğu ve

GSMH'nın artmasına rağmen istihdamın yeterince yaratılmadığı düşünülürse, mikro düzeydeki işletmelere sahip kadın girişimcilerin hem kendilerini hem de yanlarında çalışan işçileri istihdam ediyor olmalarının önemi daha iyi anlaşılabilir.

Anketimize katılan kadın girişimcilere, girişim kararını almalarını etkileyen faktörlerin neler olduğu sorusu

yöneltildiğinde, alınan cevaplar içinde %42,6 ile ekonomik özgürlüğü elinde bulundurma isteği ağır basmaktadır. Hanehalkı gelirine katkı sağlamak %36 ile ikinci sırada, başkasının emri altında çalışmayı istemiyor olmak %14,8 ile üçüncü sırada, aldıkları eğitim doğrultusunda girişimci olma isteği de %6,6 ile son sırada yer almaktadır. Ekonomik özgürlüğü elinde bulundurma isteği yani kadınların kendi ayakları üstünde durma isteğinin ağır basıyor olması ekonomik ve sosyal anlamda kadınların bilinçlendiğinin bir göstergesidir.

Girişimci kadınlara, sektöre atılırken erkek rakiplerinden destek görmedikleri sorulduğunda ise, %65,9'u destek görmediklerini söylerken, %34,1'i destek gördüklerini belirtmişlerdir. Hatta bazı kadın girişimciler anket sırasında, yaptıkları işin erkekler tarafından küçümsendiğini ve erkeklerin iş hayatına kadınların girmesine pek sıcak bakmadıklarını söylemişlerdir. Erkeklerin kadın girişimcilere yönelik negatif davranışlarının ön planda olması ülkemizde hala bazı yanlış değerlerin değişmediğini göstermektedir. Ayrıca kadın girişimcilerin %79,5'i sektöre atılırken profesyonel yardım almamış,

%20,5'i profesyonel yardım almıştır. Muğla'daki kadın girişimcilerin büyük bir bölümünün profesyonel yardım almamış olmalarına rağmen yerel ekonomiye sağladıkları katkı yadsınamayacağı için potansiyel kadın girişimcilerin piyasaya girişlerini kolaylaştıracak destek projelerinin iyi bir tanıtımla kadınlara ulaştırılması, yerel ekonomiye sağlanan katkıyı daha da arttıracaktır.

Kadın girişimcilerin, işletmelerini kurma aşamasındaki sermaye yapıları ve miktarları araştırıldığında ise Tablo 3'teki oranlar ortaya çıkmıştır. Tablo 3'te de görüldüğü üzere kadın girişimcilerin %31,8'i 0-5000 YTL arası sermaye miktarı ile işletmelerini faaliyete geçirmişlerdir. Ortaya çıkan sonuca göre, kadın girişimcilerin sahip olduğu veya aktif olarak rol aldığı işletmelerin yaklaşık 1/3'i mikro sermaye yapısına sahiptir. Ayrıca bu işletmelerin sermaye yapısı incelendiğinde, kuruluş aşamasında %52,9'la daha çok özsermayenin, %20 ile eş-dosttan borçlanma yönteminin, %17,1 ile banka kredisinin ve %10 ile de diğer borçlanma yöntemlerinin (çek, senet, gayrimenkul ipotek, veresiye vb.) tercih edildiği görülmüştür.

Tablo 3: İşletmelerin Kuruluş Sermaye Yapıları

	Kategoriler	Yüzde(%)
İşletmenin Kuruluş Sermaye Miktarı	0-5000 YTL arası	31,8
	6000-11000 YTL arası	20,5
	12000-17000 YTL arası	9,1
	18000-23000 YTL arası	6,8
	24000 YTL ve üstü	31,8
İşletmenin Kuruluş Sermaye Yapısı	Özsermaye	52,9
	Banka Kredisi	17,1
	Eş-dosttan Borç	20,0
	Diğer	10,0
İşletmenin Kuruluş Aşamasında Banka Kredisine Başvurma Durumu	Evet başvurduğum ve kredi aldım	29,5
	Evet başvurduğum ama kredi alamadım	2,3
	Hayır başvurmadım	68,2

Banka Kredisine Başvurmama Nedenleri	İhtiyaç duymadım	50,0
	Krediye güvenmiyorum, riskli buluyorum	22,5
	Kredi alma prosedürü zor	15,0
	Bilğim Yoktu	12,5

Yapılan araştırmada elde edilen bir diğer sonuç da, kadın girişimcilerden %68,2'sinin işletmelerini kurarken banka kredisine başvurmadığını, %29,5'inin banka kredisine başvurduğunu ve kredi aldığını, %2,3'ünün de banka kredisine başvurduğunu ancak kredi alamadığını ortaya koymaktadır. Kadınların banka kredisine başvurmama nedenleri arasında %50 ile ilk sırayı ihtiyaç duymamaları, ikinci sırayı %22,5 ile banka kredisine güvenmemeleri ya da riskli bulmaları, üçüncü sırayı %15 ile kredi alma prosedürünün zor olması nedeniyle başvurulmadığı ve son sırada da %12,5 ile bilgi eksikliği nedeniyle başvurulmadığı yer almaktadır. Ayrıca banka kredisine başvurulmasına rağmen kredi alınamamasının en önemli sebebi olarak da ağır kredi şartlarını kadınların sağlamıyor olması gelmektedir. Bazı bankalar kadınlara yaş, eğitim, faaliyette bulunmak istedikleri sektör vb. özelliklerinin uymamasından dolayı diğer şartlar sağlansa da kredi vermemektedir. Kadınların yarısının eksik bilgi, risk, bankalara güvensizlik gibi nedenlerden dolayı banka kredisine başvurmamaları, mikro finansman yönteminin ekonomik hayatın içine etkili bir şekilde yerleştirilmesi sonucu birçok potansiyel kadın girişimciye umut ve destek olacağını göstermektedir. Özellikle kadınlar ile mikro finansman yöntemi arasındaki ilişkinin tam olarak kurulması, kadınları yerel ekonominin kalkınmasında itici güç haline getirecektir.

Kadınlara yöneltilen diğer bir soru da alternatif kredi imkanlarından biri olan mikro finansman yönteminden ne kadar haberdar olduklarıydı. Alınan cevaplara göre %45,5'nin haberdar

olduğu %54,5'nin ise haberdar olmadığı ortaya çıkmıştır. Görüşülen kadınların yarısından fazlasının mikro finansman yönteminden haberdar olmamaları bu kredi mekanizmasının sağlayacağı faydalardan yoksun kalmaları anlamına gelmektedir. Bu durum mikro finansman yönteminin yeterince geniş alanlara yayılmadığının ve tanıtılmadığının da bir göstergesidir. Ayrıca kadınlara bu yöntemden yararlanmak isteyip istemedikleri sorulduğunda yine %54,5'i yararlanmayı düşünmediğini ve %45,5'i ise yararlanmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Daha önceki verilerde göz önüne alındığında kadınların krediden yararlanma konusundaki negatif bakış açılarının da bu oranlar üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Devletin kadınlara yönelik teşviklerinden haberdar mısınız sorusuna ise, %81,8 hayır %18,2 evet cevabı verilmiştir. Kadınların çoğunun bu tarz teşviklerden haberdar olmaması sadece özel sektörün değil kamu sektörünün de kurumsal alt yapıyı hazırlama konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir. Ayrıca devletin özel sektöre oranla daha yetersiz olduğu da açıktır, özellikle piyasalardaki likidite sorunu ve istihdam sorunu düşünülürse bu durumun ekonomik kalkınma adına olumsuz bir gelişme olduğu da ortadadır. Bunun yanı sıra kadınlara, haberdar olsaydınız kullanmayı düşünür müydünüz sorusu yöneltildiğinde ise, verilen cevaplar daha da ilgi çekicidir. Çünkü kadınların %70,5'i evet cevabını vererek devlete olan güvenin özel sektöre olan güvenden daha fazla olduğunu göstermiştir.

Görüşülen kadınların %59,1'i şuanda işletmelerinde sermaye sıkıntısı yaşadığını %40,9'u yaşanmadığını

belirtmişlerdir. Sermaye sıkıntısı yaşanma oranının yüksek olmasına rağmen kadınların mikro finansman ve devlet teşviklerinden yeterince haberdar olmamaları büyük bir çelişkidir. Ayrıca sermaye sıkıntısı yaşayan kadınların bu sorunu gidermek için başvurmayı düşündükleri yöntemler arasında, %44,8 ile banka kredisine başvurma düşüncesi ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada %20,7 ile eş-dosttan borç alma düşüncesi, üçüncü sırada %13,8 ile kampanya yapip stokları eritme düşüncesi ve hiçbir şey yapmama düşüncesi, son sırada ise %6,9 ile işyerini kapatma düşüncesi yer almaktadır.

Muğla'daki kadın girişimcilere, çalışmaya başladıktan sonra aile ve sosyal yaşamlarında, ayrıca kendilerinde herhangi bir değişiklik olup olmadığı da sorulmuştur. Kadın girişimcilerin %26,8'i çalışmaya başladıktan sonra aile yaşamlarında herhangi bir değişiklik olmadığını söylemişlerdir. %23,8'i daha yoğun ve yorgun olduklarını, %16,5'i ev işlerine yetişemediklerini ve %13,5'i de aile içi rollerini tam yerine getiremediklerini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra kadınların %33,9'u sosyal yaşamlarının azaldığını, %13,6'sı sosyal yaşamlarının arttığını söylemiştir. Ayrıca %30,5'i çevresinin genişlediğini ifade etmiştir. Kadınların %24,6'sı çalışmaya başladıktan sonra özgüvenin arttığını ve kişiliğinin geliştiğini, %15,4'ü fiziksel görünüşünün pozitif yönde değiştiğini, %13,8'i daha mutlu olduklarını ve %6,2'si de yıprandıklarını belirtmişlerdir.

Yaptığımız çalışmada kadın girişimcilere şu an yapmakta oldukları işten memnun olup olmadıkları sorulduğunda, kadınların %81,8'i memnun olduğunu %18,2'si ise memnun olmadığını belirtmiştir. Bu durum girişimci kadınların iş hayatında karşılaştıkları gerek kendileriyle ilgili gerekse piyasadan kaynaklanan sorunlara

rağmen çalışmaya devam etme isteği içinde olduklarını göstermektedir. Bu anlamda eğer gerekli destek ve kurumsal alt yapı sağlanırsa, birçok potansiyel girişimci kadın da iş hayatına atılacaktır.

Kadın girişimcilerin işletme ile ilgili problemlerinin başında %20,6 ile olumsuz piyasa şartları gelmektedir. Bu problemi %10,2 ile Muğla'da işyeri kiralalarının yüksek olması ve iş yerlerinin bulunduğu mekanlarla ilgili sıkıntılar takip etmektedir. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları diğer problemler arasında ise, bürokratik işlemlerin fazla olması, sektörel sorunların varlığı, çalışan kadının dışlanması, müşteri memnuniyetini sağlamanın zorluğu, rekabet ve çalışılan sektöre yönelik yeterli devlet desteğinin olmaması yer almaktadır. Bunun yanı sıra işletme ile ilgili herhangi bir problem olmadığını ifade eden kadınların oranı ise %12,8'dir.

SONUÇ

Yerel ekonomilerde yerel aktörlerin ekonomik faaliyete katılımını sağlamak ekonomik kalkınmanın sağlanmasında başarılı bir yoldur. Bu anlamda yerel aktörler içinde yer alan, toplumun büyük bir kesimi tarafından yerel ekonomilerde oynadıkları rol ihmal edilen kadın girişimcilerin üretim sürecine dahil edilmesi, potansiyel kadın girişimcilerin iş hayatına girişlerinin sağlanması ya da mevcut girişimci kadınların desteklenmesi ekonomik kalkınmayı sağlamaya yardımcı olacaktır.

Yapılan anket çalışması sonucunda, Muğla'daki girişimci kadınların daha çok hizmet sektöründe ve ticaret hayatında faaliyet gösterdikleri ortaya çıkmıştır. İşletmeleri kendi üzerine kayıtlı kadınların oranı yaklaşık %70 civarındadır. Bir işyerine sahip kadınların yarısından fazlası en az bir kişiyi istihdam etmektedir. Muğla'da faaliyet gösteren kadınların yaklaşık 1/3'ünün kuruluş sermayesi mikro sermaye

kapsamındadır. Girişimci kadınların yaklaşık %70'i kuruluş aşamasında banka kredisine başvurmamıştır. Banka kredisine başvurmama nedenleri arasında ise, genellikle güvensizlik, prosedürlerin zorluğu ve bilgi eksikliği yer almaktadır. Görüşülen kadınların yarısından fazlası mikro finansman yönteminden haberdar olmadıklarını, yaklaşık %80'i devletin

kadınlara yönelik teşviklerinden haberdar olmadıklarını ifade etmişlerdir. Kadınların yaklaşık %60'ının işletmelerinde sermaye sıkıntısı çektiklerini ve bu sorunu gidermek için banka kredisine başvurmak isteyenlerin çoğunlukta olduğunu dikkate alırsak mikro finansman yönteminin önemini daha net ortaya koymuş oluruz.

KAYNAKÇA

- ARIKAN, S.** , (2002), “Girişimcilik, Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular”, Ankara: Siyasal Kitabevi
- BDDK**,(2002),www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/bddk/mikrogirisimci.doc,Erişim Tarihi: 12.02.2007
- CHRISTEN, R. vd.** , (2003), Guiding Principles on Regulation and Supervision of Microfinance, CGAP The World Bank Group Microfinance Consensus Guidelines, 1-39
- DOLUN, L.** , (2005), Mikro Finansman, Ankara Türkiye Kalkınma Bankası Araştırma Müdürlüğü, 1-39
- DPT**, (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu
- ECEVİT, Y.** (1993), “Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Bildiriler ve Tartışmalar”, Ankara: Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Yayın No:74.
- FENERCİ, S.** , (1999), “*Türkiye’de Kadın İşgücü*”, TİSK Yayını
- GÜL, H.** , (2004), Ekonomik Kalkınmada Yerel Alternatifler, “Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu”, DPT Yayınları, Ankara, C.1
- KUTANİS ÖZEN, R. ve A. HANCI**, (2004), Kadın Girişimcilerin Kişisel Özgürlük Algılamaları, Osman Gazi Üniversitesi İİBF 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongre Bildirisi, Kasım, Eskişehir
- SOYAK, M.** , (2006), Kadın Girişimciliği ve Mikrofinans: Türkiye Deneyimi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 86
- TÜİK**, (2006), Hanehalkı İşgücü Anket Sonuçları, www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi:12.03.2007
- UNDP**, (2006), www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=263MİKROFİNANS